

FINANSINSPEKTIONEN

Hållbarhetsrapportering och behoven av ökad transparens och jämförbarhet

16 december 2020

INNEHÅLL

FÖRORD	3
SAMMANFATTNING	4
BAKGRUND	5
VAD ÄR REDOVISNINGEN TILL FÖR?	6
HUR HAR REDOVISNINGEN UTVECKLATS ÖVER TID?	8
CENTRALA PRINCIPER FÖR MODERN REDOVISNING	11
REDOVISNINGENS UTMANINGAR	13
HÅLLBARHET OCH REDOVISNING	16
HÅLLBARHETSREDOVISNINGENS UTMANINGAR	21
KLIMATRISKER OCH FINANSIELLA KONSEKVENSER	27
SLUTSATSER OCH AVSLUTANDE REFLEKTIONER	31
REFERENSER	34

Förord

Det gångna året är ett av de tre varmaste åren som någonsin har uppmätts, ett år med rekordstora skogsbränder och rekordmånga orkaner. Utvecklingen är ohållbar och måste brytas. En nödvändig omställning har påbörjats i syfte att motverka klimatförändringarna. Både klimatförändringarna och omställningen ger upphov till nya risker som företag och samhälle har att hantera.

Omställningen till en fossilfri ekonomi kommer att kräva stora investeringar både i infrastruktur och teknologi. Marknaden har en viktig roll att fylla genom att fördela kapital, hantera risker och stimulera innovation för nya kreativa lösningar. Då kan kapital och investeringar styras bort från det som är skadligt för klimatet till verksamheter som kan bli långsiktigt lönsamma eftersom de är hållbara.

För att det ska bli möjligt måste företagen lämna mer och bättre information till investerarna om sina klimatrisker och sitt klimatarbete. Såväl regelgivare som näringsliv behöver verka för en rättvisande och enhetlig redovisning av klimatrelaterad information och annan hållbarhetsrelaterad information.

För Finansinspektionen som tillsynsmyndighet är det en prioriterad fråga att få på plats en enhetlig standard för hållbarhetsredovisning så att finansieringen av klimatomställningen kan ta fart. Eftersom utmaningen är global till sin karaktär behöver även lösningen vara det. FI arbetar aktivt med att få till stånd en global standard för hållbarhetsredovisning genom att vara drivande inom Iosco, den internationella organisationen för värdepapperstillsyn, där FI leder en arbetsgrupp med fokus på hållbar finans.

Som ett led i att utveckla en tankeram kring hållbarhetsredovisning har FI uppdragit åt Torkel Strömsten att skriva följande rapport. Torkel är associate professor på institutionen för redovisning och finansiering vid Handelshögskolan i Stockholm och sedan 2016 gästprofessor på KTH Industriell ekonomi och organisation (INDEK). Torkel ansvarar också för forskningsplattformen Accounting Frameworks inom Misum på Handelshögskolan i Stockholm.¹

Rapporten syftar till att sätta in arbetet med hållbarhetsredovisning i ett större sammanhang kopplat till redovisningens grundläggande funktioner, syfte och utveckling över tid. Uppdraget till författaren har varit att ge en överblick av den traditionella redovisningens huvudfunktioner, dess övergripande principer och hur dessa har växt fram över tid, samt vad som idag är centrala utmaningar på redovisningsområdet. Och att med detta som utgångspunkt beskriva framväxten av hållbarhetsredovisning samt peka på utmaningar och möjligheter.

De tankar som förs fram i rapporten är författarens egna.

¹ Mistra Centre for Sustainable Markets, se <https://www.hhs.se/en/research/institutes/misum-startpage/>

Sammanfattning

- De finansiella marknaderna ses som en viktig motor i omställningen mot ett mer hållbart och inkluderande samhälle. Efterfrågan på hållbarhetsrapportering har som en konsekvens ökat de senaste åren. Utbudet av hållbarhetsinformation är emellertid fragmenterat men steg mot konvergens och harmonisering pågår.
- Finansiell rapportering syftar i huvudsak till att avbilda en verksamhet historiskt i syfte att underlätta ekonomiska beslut och utbyten mellan företag och andra organisationer. Den finansiella rapporteringen är globalt reglerad och åtnjuter överlag stort förtroende. Revision av företags finansiella rapporter är en viktig mekanism för skapandet av tillit.
- Till skillnad från finansiell rapportering och redovisning som över tid har genomgått en harmonisering och standardisering så har hållbarhetsredovisningen fram till idag varit oreglerad och de många rapporteringsramverken, samt bristen på definitioner skapar problem för jämförbarhet och trovärdighet.
- En rad initiativ på global nivå har pekat på att det finns ett behov av att skapa en enhetlig standard för den icke-finansiella hållbarhetsrapporteringen som i sin tur kan leda till ökad transparens och jämförbarhet.
- Att rapportera klimatrelaterade risker får ökad spridning och användning bland företag. Dock rapporterar få företag de potentiella konsekvenser som klimatförändringar kan ha i den finansiella dimensionen.
- Revision av hållbarhetsrapportering kommer att underlättas med en global normgivare. Vikten av att revidera hållbarhetsinformation är en viktig signal och kommer även på sikt att skapa bättre information för marknadens aktörer.

Bakgrund

De finansiella marknaderna lyfts allt mer fram som centrala i omställningen mot ett hållbart och inkluderande samhälle. Efterfrågan efter hållbara finansiella produkter ökar kontinuerligt och som en följd av detta ökar även efterfrågan på så kallad ESG-information.² En förutsättning för att marknadsaktörer (såväl leverantörer som kunder av finansiella tjänster) ska kunna fatta beslut som ligger i linje med deras intentioner är att det finns relevant information av hög kvalitet. Denna information kan vara såväl finansiell som icke-finansiell.

Den icke-finansiella information (som hållbarhetsrapporteringen är en del av) har över tid fått en allt större betydelse när det gäller att bedöma om ett företag bedriver sin verksamhet på ett hållbart sätt eller inte. Den icke-finansiella informationen kan också vara ett viktigt komplement till den finansiella informationen och därmed vara av stort värde för investerare. Den icke-finansiella informationen är emellertid inte reglerad, kommer från en rad olika källor och rapporteringsramverk och dess innehåll definieras även på flera olika sätt. Den icke-finansiella informationen är av dessa orsaker heller inte utsatt för revision i samma utsträckning som den finansiella informationen.

En rad initiativ på global nivå³ har pekat på att det finns ett behov av att skapa en enhetlig standard för den icke-finansiella hållbarhetsrapporteringen som i sin tur kan leda till ökad transparens och jämförbarhet och skapa bryggor till den finansiella redovisningen.

Den finansiella informationen presenteras i ett företags resultat- och balansräkning samt kassaflödesanalys med tillhörande noter. Till skillnad från hållbarhetsinformationen regleras den finansiella informationen globalt av accepterade normgivare, den är standardiserad och är även underlag för revision. Ett problem är att den icke-finansiella informationen under en lång tid har varit separerad från den finansiella redovisningen och det är inte självklart hur relationen mellan den finansiella och icke-finansiella informationen och rapporteringen kan eller ska se ut.

Det finns överlag ett behov av att tydliggöra relationen mellan hållbarhetsrapportering och den finansiella rapporteringen. På vilket sätt kompletterar den icke-finansiella den finansiella informationen och vilka begränsningar finns mellan dem? Rapportens övergripande syfte är att diskutera utvecklingen av hållbarhetsrapportering i relation till den finansiella rapporteringen. Fokus i de senare delarna av rapporten ligger på de klimatrelaterade riskerna och hur dessa kan inkorporeras i den finansiella rapporteringen.

² Ett känt exempel är hur BlackRocks vd Larry Fink i januari 2020 deklarerade att hållbarhet och miljö blir ledstjärnor i företags framtida investeringspolicy och att BlackRock kommer att ställa krav på företagets rapportering gällande de klimatriskerna de står inför.

³ Se bland annat Iosco (2020).

Vad är redovisningen till för?

Finansiell rapportering syftar i huvudsak till att avbilda en verksamhet i syfte att underlätta ekonomiska beslut och utbyten mellan företag och andra organisationer. Den interna redovisningen utformas och används för att styra företag och organisationer. Den externa redovisningen vänder sig idag främst till företagets eller organisationens externa intressenter och är reglerad i lag och via globala normgivningsorganisationer.

Den finansiella rapporteringen och redovisningen ligger till grund för väl fungerande finansiella marknader. Dessa marknader består av aktörer som fattar beslut om investeringar, ofta baserat på den redovisningsinformation som finns tillgänglig. Ett viktigt syfte är således att minska eller till och med överbygga den informations-asymmetri som finns inbyggd i relationen mellan investerare och företagsledning (men även andra intressenter). Man måste kunna lita på redovisningen. I grunden handlar det om att företagets transaktioner med sin omgivning, inköp, försäljning, utbetalning av lön och investeringar, ger upphov till registrering genom dubbel bokföring. Periodisering sker i samband med att ett företag genomför ett bokslut och där rapporter för en period sammanställs. Redovisningsprocessen avslutas med de tre finansiella rapporterna, resultaträkningen, balansräkningen och kassaflödesanalysen som presenteras som en del av årsredovisningen. Utöver de tre finansiella rapporterna innehåller en årsredovisning noter och information av kvalitativ natur.

Man skiljer generellt på den interna och den externa redovisningen. Den interna redovisningen utformas och används för att styra företag och organisationer. Ofta använda verktyg i den processen är budgetar och kalkyler. Utformningen av dessa verktyg lyder inte under några lagar eller normer. Den externa redovisningen vänder sig idag främst till företagets eller organisationens externa intressenter och är reglerad i lag. Redovisningen brukar sägas ha två grundläggande roller⁴.

1. Som grund och underlag för beslutsfattande.
2. För ansvarsutkrävande (stewardship) och styrning.

En tredje uppgift som redovisningen ofta har är riskidentifiering. Redovisning är i grunden ett informationssystem som används för att fatta beslut. Hur redovisningen är utformad kommer därmed att påverka vilka beslut som fattas. Demski et al (2002) beskriver en inneboende konflikt mellan beslutsfattande och styrning eftersom de processer och information som underlättar styrning och uppföljning inte nödvändigtvis är den optimala för beslutsfattande och vice versa.

Det beslutsfattande som redovisningen ska stödja är relaterat till de intressenter som har ett ekonomiskt intresse i företaget. En resultaträkning med fokus på kostnader redovisar exempelvis de intressenter som har ett ekonomiskt utbyte med företaget. Kategorin ägare, som är den intressent som tar del av överskottet i en verksamhet (residualen), har varit den dominerande intressentgruppen

⁴ Demski et al (2002).

när det gäller redovisningens utveckling och utformning. Denna grupp har en unik relation till företaget eftersom andra intressenters ekonomiska utbyten regleras genom kontrakt. En ägare däremot kan inte avtala om ett visst resultat eller en nivå på det investerade kapitalet.

Ansvarsutkrävande har också varit kopplat till ägargruppen. Med hjälp av redovisningen har ägare kunnat konstatera om VD och ledning har genererat tillräckligt mycket värde i förhållande till de resurser som man har haft tillgängliga. Goda prestationer har belönats, medan sämre har lett till avslutad anställning. Riskidentifiering är också relaterat till beslutsfattande. Med hjälp av redovisningen ska intressenter kunna identifiera risker av betydelse.

Redovisningen har gått från att vara en perifer fråga till att alltmer vara en del av kärnan och strategin för företagen. Strategiska överväganden grundar sig på information och redovisningen spelar en avgörande roll för hur företag fattar sina beslut. Det är också därför som hållbarhetsrapporteringens roll är viktig. Bli denna en del av företagsledningars agenda kommer beslutsfattande att påverkas att ta in information om hållbarhet som ett viktigt beslutsunderlag.

Hur har redovisningen utvecklats över tid?

Redovisningens roll var från början ett sätt att redovisa den förmögenhet som en rörelse eller ett företag hade skapat. Företag använde redovisningen främst som ett verktyg att styra sina verksamheter och den byggde främst på historiska värden. I dag ska redovisningen vara *relevant* genom att baseras på aktuella, verkliga värden och intressenter ska kunna jämföra och fatta beslut på basis av den information som finns i de finansiella rapporterna.

Redovisningens syfte och förmåga att avbilda företag och organisationer har växt fram under lång tid. Den dubbla bokföringens teknik (nedtecknad av Luca Pacioli 1492) där varje affärshändelse bokförs på minst två olika ”ställen”, där en sida av kontot debiteras och den andra krediteras. Summa debet ska alltid vara detsamma som summa kredit. En kund som betalar av en kundfordring leder till att ett kassakonto debiteras (tillgången ökar) medan kontot för kundfordringar krediteras (tillgången minskas). Den dubbla bokföringens teknik ses ofta som starten för vad som skulle komma att bli vad idag kallas redovisning och därmed avbildningen av ett företags verksamhet och finansiella status.

Redovisningens roll har sedan uppkomsten varit att redovisa den förmögenhet som en rörelse eller ett företag har skapat. Redovisningen och den dubbla bokföringen har haft en avgörande roll i utvecklingen av moderna marknader (kapitalism) och ekonomier och samhällen som vi känner dessa idag.⁵

Genom att ägandet och förmögenheten som skapas i företagen separerades från företagets tillgångar synliggörs att ägare investerar (riskkapital) i en rörelse. Redovisningen har även beskrivits som en förutsättning för att större företag skulle kunna utvecklas. Redovisningen bidrog till struktur och systematik kring resursallokering, koordinering av aktiviteter och en möjlighet att löpande följa upp verksamheten.⁶

Under lång tid var redovisningsprofessionen lokal, dvs. lokala regler (ofta relaterade till skatt), sedvänjor och normer dominerade. Redovisningen mellan länder skiljde sig åt. En viktig orsak hade att göra med ägarstrukturer och därmed finansieringen av företagen. I vissa länder (exempelvis Tyskland och Italien) har banker och enskilda familjeföretag spelat en stor roll vid finansieringen av företag. I dessa länder har kraven och behoven av en utvecklad redovisning varit mindre, medan i andra länder (främst den anglosaxiska delen av världen) där aktiemarknaden spelat en större roll för finansieringen och ägarstrukturen ofta varit mer distribuerad har kraven på redovisningen varit större.⁷

Fram till 1930-talet riktar sig redovisningen till en relativt snäv grupp. Företag använder redovisningen främst som ett verktyg att styra sina verksamheter, vilka resurser förbrukas, hur mycket har presterats under en period och hur mycket har förmögenheten vuxit (minskat)? Externa intressenter var givetvis viktiga (bankväsendet givetvis för krediter) men den information som utbyttes

5 Sombart (1916); Weber (1971).

6 Chandler & Deams (1979).

7 Marton et al (2018).

med externa intressenter byggde på specifika diskussioner och den information som utbyttes var tvungen att förklaras och motiveras för att skapa trygghet och tillit i utbytet. Den redovisning som företaget tidigare rapporterade skiljer sig mycket från vad vi är vana vid att se idag. Exempelvis rapporterades inte intäkter naturligt utåt eftersom det ansågs vara en affärshemlighet som konkurrenter kunde utnyttja. Vidare fanns inga tydliga regler kring hur avskrivningar skulle hanteras.⁸ Börskraschen och den finansiella krisen i slutet av 1920-talet ledde fram till att redovisningen alltmer började regleras.

Efter börskraschen utvecklades redovisningsstandards och ramverk med utgångspunkt i de intäkter som ett företag skapar och de resurser som krävs för att utföra prestationen som leder till intäkten.⁹ Vidare formulerades ett antal principer som styr och påverkar framställningen av redovisningsrapporter och som accepteras ännu idag. De mest framträdande är de följande;

- Realisationsprincipen (intäkter måste realiseras, ett utbyte ska ha skett som har genererat eller kommer att generera likvida medel)
- Matchningsprincipen (intäkter ska matchas mot de kostnader (resurser) som krävs för den prestation som skapar intäkten)
- Kostnader uppstår och bygger på anskaffningsvärden. (Inte marknadsvärden som under 1920-talet hade blåst upp värden i företags balansräkningar)
- Going concern (att företag har en obegränsad livslängd). Med ett antagande om att företaget drivs utan bortre tidshorisont kommer de tillgångar som används i verksamheten att få ett annat (och högre) värde.

Utifrån ett svenskt perspektiv har den tyska traditionen haft stort inflytande på redovisningen. Värderingar av tillgångar var konservativa och utgick från ett historiskt anskaffningsvärde. Tillgångarna skrevs därefter av under ett antal år beroende på tillgångens natur. Anläggningstillgångar, som exempelvis pappersmaskiner kunde skrivas av under 20 år, medan byggnader och mark skrevs av under 50 år. Skog och mark som skogsbolag hade köpt in under lång tid hade därför ofta ett bokfört värde som långt underskred det verkliga värdet. Att förstå och värdera dessa bolag krävde därför ofta kunskap som var specifik för branschen och för enskilda företagen.

Om traditionen som bygger på historiska anskaffningsvärden kan sägas skapa *tillförlitlighet* för redovisningen så finns det intressen som förespråkar ett större användande av marknadsvärdering (Fair value) och som anses vara mer relevant. En högre grad av marknadsvärdering har under de senaste decennierna blivit en alltmer använd princip. Det vill säga, redovisningen ska vara *relevant* genom att baseras på aktuella, verkliga värden och intressenter ska kunna jämföra och fatta beslut på basis av den information som tillhandahålls via de finansiella rapporterna. Detta är inte en okontroversiell utveckling. Redovisning med verkligt värde som grund har exempelvis anklagats för att ha drivit på värderingar till nivåer som var svåra att försvara som långsiktigt hållbara och som ledde fram till den globala finansiella krisen 2008-2009.¹⁰

8 Hendriksen (1977).

9 Paton & Littleton (1940).

10 Laux & Leuz (2010).

Bakgrunden till att det historiska anskaffningsvärdet kom att ifrågasättas hade att göra med att den allt högre inflationen under 1970-talet påverkade synen på redovisningen negativt. Redovisningen som representerade anskaffningsvärden i en inflaterad värld sågs som icke-relevant. När tillgångar ökade i värde under 1980-talet utan att det representerades i företagens balansräkningar ledde till att trovärdigheten minskade ytterligare och att jämförbarheten mellan företag inte var möjlig.¹¹ Samma resonemang och krav på jämförbarhet och relevans hörs alltså även idag angående hållbarhetsrapporteringen.

11 Miller & Power (2013)

Centrala principer för modern redovisning

Under de senaste trettio åren har det utkristalliserats två normgivande och dominerande redovisningsprinciper. I USA ansvarar Financial Accounting Standard Board (FASB) för normgivningen och som bygger på en regelbaserad redovisningsmodell. I Europa och i större delen av världen används International Financial Reporting Standards (IFRS) som är ett principbaserat regelsystem och ger en något större frihetsgrad i tolkningen av regler och standarder. För företag i Sverige gäller även årsredovisningslagen samt Bokföringsnämndens regler och normer.

För bara drygt trettio år sedan fanns det enligt Marton et al (2018) ett hundratal olika nationella redovisningssystem. Sedan dess har en harmonisering skett i snabb takt. Idag finns det två dominerande normgivningsorganisationer globalt, Financial Accounting Standard Board (FASB) som ger ut US General Accepted Accounting Standards (US GAAP)¹² och den europeiska IASB som ligger bakom International Financial Reporting Standards (IFRS).¹³ Om FASB och US GAAP är koncentrerade till USA så är IFRS en de facto global standard som används i princip i resten av världen. Denna process tog fart när EU 2002 antog en förordning som innebar att samtliga noterade bolag inom EU tvingades använda IFRS i sin koncernredovisning. Bara i Europa redovisar cirka 5000 företag enligt IFRS. Utanför Europa har även länder som Australien, Nya Zeeland och Sydafrika infört IFRS.¹⁴

I grunden skiljer sig dessa två ramverk åt genom att FASB bygger på en regelbaserad redovisningstradition medan IASB:s föreställningsram är principbaserad¹⁵. Den principbaserade redovisningen ger företag större frihetsgrader att tolka regler och standarder medan den regelbaserade är mindre förlåtande och ger färre frihetsgrader åt användaren. Dock har en viss integration skett, exempelvis kring hur värdering av tillgångar ska redovisas. IFRS 13 som behandlar verkligt värde är exempelvis inspirerad av US GAAP.

IASB:s föreställningsram utgår från ett antal kvalitativa egenskaper för att redovisningen ska kunna användas för beslutsfattande (decision useful). För att detta ska vara möjligt krävs att redovisningen bland annat är korrekt återgiven (faithful representation) fullständig, neutral och fri från fel. Dessutom ska redovisningen innehålla relevant information som även är väsentlig för användare. Relevans och väsentlighet översätts ofta till materialitet. Redovisningen ska vidare vara jämförbar, verifierbar, aktuell samt kunna förstås av olika intressenter. Detta ställer krav på hur redovisningen bokförs, registreras och värderas.

¹² <https://www.fasb.org/home>

¹³ IASB är en privat och icke-vinstdrivande organisation som ger ut redovisningsregler och som benämns IFRS följt av en siffra som indikerar regelns ordningsföljd. Fram till 2001 benämndes reglerna IAS (International Accounting Standards). Idag finns reglerna IFRS 1-17. IASB finansieras bland annat via de länder som har antagit IFRS och av de större redovisningsföretagen.

¹⁴ Även Brasilien, Chile, Israel och Sydkorea använder sig idag av IFRS. Andra länder, som Kina och Kanada anpassar sin redovisning så att den harmoniserar med IFRS.

¹⁵ <https://www.ifrs.org/>

En långt driven standardisering ligger till grunden för att redovisningen ska nå upp till dessa egenskaper.

IFRS används som nämnts på koncernnivå. På dotterbolagsnivå används nationella och lokala redovisningslagar och normer. På nationell nivå i Sverige är årsredovisningslagen (ÅRL) givetvis central. ÅRL har tre övergripande direktiv, att årsredovisningen ska följa god redovisningssed (följa normer, praxis och lagar), ge en rättvisande bild (genom resultat-, balansräkningar samt kassaflödesanalysen) och slutligen vara överskådlig och systematisk i sin presentation.

För företag baserade i Sverige gäller således att även följa de regler och normer som Bokföringsnämnden (BFN) ger ut. BFN fungerar som en statlig och lokal normgivare och har varit drivande i utvecklandet av de så kallade redovisningskategorierna. Idag finns fyra redovisningskategorier, baserade på företagens storlek. De minsta företagen tillhör kategori 1 och för dessa är kraven på redovisningen lägre. De större företagen och de börsnoterade företagen redovisar enligt kategori 4. Kategorierna ersatte ett tidigare system där företag redovisade beroende på vilken bransch ett företag tillhörde.¹⁶

11 Bland andra normgivare i Sverige kan även rådet för finansiell rapportering nämnas (Rådet). Rådet har till uppgift att anpassa och utveckla "rekommendationer kring god redovisningssed samt regelbunden finansiell rapportering för företag vars värdepapper är noterade på en reglerad marknad i Sverige." Rådet har även till uppgift att tillvarata svenska intressen internationellt ur ett redovisningsperspektiv. (www.radetforfinansiellrapportering.se).

Redovisningens utmaningar

En grundläggande utmaning för ett företags redovisning är att fånga ekonomiska utbyten och verksamheter på ett rättvisande sätt. Detta så att redovisningen blir användbar för beslutsfattande. Nya mer komplexa affärsmodeller ställer nya krav.

Redovisningen och dess aktörer, normgivare, framställare och användare står inför en evig utmaning kring hur redovisningen ska beskriva ett företag på ett så rättvist och relevant sätt som möjligt och därmed vara användbar vid beslutsfattande.

Om utbyten mellan företag även tidigare var komplexa har nya affärsmodeller utvecklats som ställer helt nya krav på redovisningen, både hur intäkter redovisas och hur tillgångar och skulder ska värderas. En ny företeelse är exempelvis att företag som tidigare sålde fysiska produkter nu i större utsträckning även säljer tjänster eller till och med helhetslösningar till sina kunder. Detta kan innebära att kunden exempelvis abonnerar på en tjänst eller lösning men att ägandet av den fysiska produkten kan finnas kvar hos leverantören eller formellt hos ett finansieringsföretag. Det gör att intäktsredovisningen (genom införandet av IFRS 15) ändras och även hur tillgångar redovisas, både för köpare och säljare.

Affärstransaktionernas komplexitet är en utmaning vad gäller dagens redovisning och finansiella rapportering. Men komplexiteten gäller även mängden redovisningsstandards och kraven på den mängd information som ska tillhandahållas av företagen. Intervjuer med bland annat analytiker och CFO:s visar att de uttrycker tvivel kring den mängd information som ska tas fram och presenteras samt att det finns en skillnad när det gäller hur stor del av informationen som aktiemarknadens aktörer faktiskt använder¹⁷. En konsekvens är att företagen upplever det som en tung och kostsam börda att framställa sina finansiella rapporter.

Ytterligare en utmaning är legitimitetsmässig. Investerare eller finansanalytiker använder dessutom sällan (eller till och med aldrig) de officiella årsredovisningarna vid beslutsfattande för investeringar eller rekommendationer till sina kunder. De använder istället delar av innehållet i kvartalsrapporter och mer informella källor, som möten, intervjuer och information som går att hitta i andra kanaler.¹⁸

Även värderingar av tillgångar kan ses som en utmaning, speciellt hur moderna värderingsregler påverkar beteenden inom företag och på marknader. Inom IFRS har normgivning samt praxis av värdering av tillgångar och skulder vuxit fram som centrala områden för redovisningen att hantera. IASB/IFRS förespråkar två värderingsmetoder, anskaffningsvärde och nuvärde. Skillnaden mellan dessa två principer är tidpunkten för värderingen. Nuvärdet tar hänsyn till värdet vid mättidpunkten till skillnad från anskaffningstidpunkten.¹⁹ Nuvärdet kan

¹⁷ Kraus & Strömsten (2012).

¹⁸ Roberts et al (2006); Kraus & Strömsten (2012).

¹⁹ Marton et al (2018).

översättas till verkligt värde, nyttjandevärde, eller återanskaffningsvärde. Verkligt värde motsvarar ett marknadsvärde medan nuvärdet ska representera de tänkta och förväntade kassaflöden som en tillgång ska ge upphov till i framtiden.

Vissa tillgångar ska enligt IFRS värderas till verkligt värde (fair value), Detta innebär att tillgångarnas marknadsvärde (i de fall detta finns) ska användas som värderingsgrund. De tillgångar som faller under IFRS 13 och verkligt värde är exempelvis finansiella tillgångar och eventuella kreditförluster för banker. Värt att notera är att krediter ska värderas ur ett framåtblickande perspektiv vilket ökar komplexiteten och möjligheter för olika tolkningar blir stora (se kommande avsnitt). Dessutom ska biologiska tillgångar (exempelvis skog) och förvaltningsfastigheter (fastigheter som är förvärvade och används i kommersiella syften, främst uthyrning) värderas utifrån verkligt värde.

Just värdering av immateriella tillgångar innebar en viktig förändring och utmaning i och med införandet av IFRS. Tidigare skedde avskrivningar av goodwill (som uppstår efter ett förvärv då köpeskillingen överstiger värdet av det egna kapitalet). Idag ska goodwill utsättas för så kallad värderingsprövning (impairment) eller värderingsprövning. Det vill säga, tillgången ska värderas utifrån ett antal kriterier som i grunden handlar om den kommer att skapa ekonomiskt värde i framtiden. Kommer analysen fram till att värdet på den förvärvade tillgången är lägre än det bokförda värdet ska tillgångens bokförda värde skrivas ned. Samma sak gäller för materiella tillgångar som finns redovisade på företagets tillgångssida i balansräkningen (IAS 36). Är det verkliga värdet av en materiell tillgång lägre än det bokförda och redovisade värdet, ska företaget göra en nedskrivning. En utmaning är att få företag att göra om- och nedvärderingar i nedåtgående konjunkturer, men även generellt. Att värdera upp tillgångar tenderar helt enkelt att vara lättare än att värdera ned samma tillgångar.

IFRS pekar inte ut klimatrelaterade risker explicit i sitt ramverk. I ramverket framgår dock att företag ska rapportera de risker och konsekvenser som är materiella för investerare. Riskerna kan vara klimatrelaterade men även av annan sort.²⁰ I dessa fall ska en rad olika redovisningsregler relaterade till hur företag värderar tillgångar samt rapporterar intäkter och kostnader tas i beaktande.

En konsekvens av att balans- och resultaträkningen är sammanlänkade är att en förändring i värderingen av en tillgång kommer att skapa effekter även i resultaträkningen. Är en nedskrivning omfattande kommer således företagets resultat att belastas. Ett negativt resultat leder till att det egna kapitalet minskar vilket i sin tur kan innebära att företagets soliditet (det egna kapitalet i förhållande till företagets samlade tillgångar) påverkas negativt. För ägare blir det viktigt att belöningssystem är utformade på så vis att inte ledningen utnyttjar möjligheten att påverka företagets resultat, och därmed också sin egen rörliga ersättning, genom redovisningstekniska manövrar.

²⁰ Se IFRS Standards and Climate Related Disclosures (2019).

KORT OM REVISION

Revidering av företag är en viktig del i en väl fungerande marknadsekonomi. Ett företags olika intressenter ska kunna fatta beslut på den finansiella information som finns. I Sverige är FAR (Föreningen Auktoriserade Revisorer) viktig för normgivning.

Vikten av att kunna lita på att redovisningen var korrekt och beskrev företagets verksamhet på ett korrekt sätt gjorde att företag efter borskraschen 1929 i större utsträckning började låta sig revideras frivilligt. Den frivilliga revideringen togs emellertid över av staten som införde en obligatorisk revidering av företag som tillhörde en viss associationsform. Under många år var exempelvis aktieföretag i Sverige enligt lag tvingade att göra en årlig revision oavsett hur stort företaget var. Denna lag togs 2010 bort för mindre bolag.

Precis som det finns redovisningsstandarder finns även standards och ramverk för hur en revision ska gå till. Dessa har precis som redovisningsstandarder varit lokala men går alltmer, i och med en ökad globalisering, mot en harmonisering. På internationell nivå är de internationella revisionsstandarderna, International Standards on Auditing (ISA) centrala och tas fram via ett oberoende standardorgan, The International Auditing and Assurance Standards Board (IAASB).

En anledning till harmoniseringen av revisionsprofessionen är framväxten av multinationella företag. Att revidera ett stort företag som finns på många kontinenter aktiverar ett stort antal revisorer (ett hundratal är inte ovanligt) och för det enskilda företaget rör det sig om betydande kostnader. I revision är det materiella avvikelser som revisorn letar efter. Det vill säga, informationen som saknas eller är missvisande ska vara väsentlig och relevant för att uppmärksammas av en revisor. Information som saknas är materiell om den som kan tänkas påverka de beslut som intressenter och investerare kan fatta.

Hållbarhet och redovisning

Till skillnad från finansiell rapportering och redovisning som har genomgått en harmonisering och standardisering så har hållbarhetsredovisningen fram till idag varit oreglerad och fragmentiserad. Det finns idag ett antal olika ramverk och initiativ för att redovisa hållbarhet och intresset för denna typ av redovisning är stigande. På kort tid har det emellertid hänt mycket som kan förändra hur hållbarhetsrapporteringen ser ut i framtiden.

HUR HÅLLBARHETSRAPPORTERINGEN VUXIT FRAM OCH CENTRALA HÅLLBARHETS RAMVERK

Om den traditionella redovisningen och finansiella rapporteringen har utvecklats under lång tid med processer i standardiseringskommittéer, i normgivande organ och i löpande diskussioner mellan företag, intressenter och revisorer, så har arbetet kring hållbarhetsrapporteringen till stor del utvecklats separat utanför denna sfär av etablerade aktörer. Istället har ett flertal fristående och oberoende ramverk utvecklats över tid.

Ett grundläggande problem inom den finansiella redovisningen är att de miljömässiga avtrycken inte har kunnat fångas eller representeras av redovisningen. Detta fenomen kallas även externaliteter eller externa effekter. Resurser i form av vatten och luft och som förbrukas (genom exempelvis utsläpp) i tillverkningen av produkter och tjänster lever inte upp till de kriterier för vad som är en resursförbrukning eller tillgång i dess traditionella mening och hamnar därmed inte i företagets resultat- eller balansräkning²¹. Inga beslut har fattats historiskt på grundval av externaliteter och heller inget ansvarsutkrävande har skett baserat på användningen av dessa. Detta är ett exempel på ett så kallat marknadsmisslyckande. Marknaden har helt enkelt inte haft tillgång till all information för att marknadsaktörerna ska kunna fatta informerade beslut. Hållbarhetsrapportering och hållbarhetsredovisning i bredare bemärkelse syftar till att ge denna typ av information.

De första hållbarhetsrapporterna producerades under 1950-talet då också begreppet Corporate Social Responsibility myntades (Bowen 1953). Under lång tid producerade företag en CSR-rapport separat från de finansiella rapporterna och som skulle fånga de konsekvenser på den omgivande miljön som företagets verksamhet ledde till. Trots försök kring integrerad rapportering, där finansiell och icke-finansiella rapporter ska sammanlänkas, har det visat sig svårt att få detta att ske eller att få informationen spridd och använd för investeringsbeslut²² och att aktörer på finansmarknader är främst intresserade av de finansiella rapporterna för att göra sina bedömningar av företag, även om intresset för hållbarhet är stegrande²³.

Hållbarhetsredovisningen växte fram under 1970 och 80 -talet som en reaktion på de ökande miljöproblemen, ofta där intresseorganisationer som Greenpeace

21 Unerman et al (2018).

22 Roberts et al (2006); Eccles & Serafeim (2013).

23 Henderson (2020).

eller andra så kallade Non-Governmental Organizations (NGO:s) har varit drivande i debatten för att få företag att redovisa sina miljömässiga avtryck.²⁴

Det finns idag ett antal olika ramverk eller initiativ för att redovisa hållbarhet. En typ av organisationer, vanligtvis är dessa icke-vinstdrivande, utvecklar ramverk eller standards för hur hållbarhet ska redovisas. En annan typ av organisationer, ofta kommersiella, tillhandahåller hållbarhetsinformation och sätter samman rankingar och mäter hållbarhet enligt egna definitioner (så kallade leverantörer av ESG-information).

Nedan beskrivs kortfattat fem av dessa organisationer och ramverk: Global Reporting Initiative (GRI) och Sustainable Accounting Standards Board (SASB) Climate Disclosure Standard Board, CDP och Task Force on Climate-related Financial Disclosures (TCFD). TCFD kommer sedan att diskuteras något mer utförligt eftersom den har fått stor uppmärksamhet och spridning sedan dess rekommendationer lanserades 2017²⁵, men även för att dess rekommendationer har ambitioner att länka den finansiella rapporteringen till den icke-finansiella och hållbarhetsrapporteringen.

Tabell 1. Några av de mer spridda och accepterade hållbarhetsramverken och rekommendationerna.²⁶

	GRI	SASB	CDSB	CDP	TCFD
Grundad år	1997	2011	2007	2000	2015
Budget	140msek	8msek	5msek	Na	Na
Anställda	87	38	9	+100	Na
Fokus	Intressenter	Investorerare	Investerare	Investorerare/företag	Investerare
Antal användare	5000	452	374	>8000	1600

Global Reporting Initiative (GRI) grundades genom sammanslagningen av två non-profit organisationer, Ceres (Coalition for Environmentally Responsible Economics) och Tellus institute 1997. GRI har idag en dominerande ställning när det gäller hållbarhetsredovisning och så kallad ESG-rapportering (Environmental Social & Governance) generellt. Cirka 80 procent av de så kallade FT 500-företagen redovisar sin hållbarhetsredovisning enligt GRI. GRI:s initiala syfte handlade om att fungera som informationskälla åt andra intressenter än investerare (exempelvis kunder och konsumenter) och syftet med GRI:s ramverk är i grunden att visa vilken påverkan som ett företag har på miljö och sociala resurser.

²⁴ Även sociala dimensioner har blivit uppmärksammade och inlemmas i hållbarhetsrapporteringen, även inom detta område har NGOs eller intresseorganisationer varit centrala kring att få företag att rapportera hur de arbetar med att exempelvis förbättra arbetskraftens villkor i sina globala leverantörskedjor och hur styrning/övervakning av leverantörer praktiskt går till. Elkington (1993) myntade begreppet triple bottom line (ekonomiska-, miljömässiga- och sociala dimensioner) som också är grunden i GRI-rapportformat.

²⁵ TCFD som organisation initierades 2015.

²⁶ Baserat på Barker & Eccles (2019).

Sustainable Accounting Standard Board (SASB) grundades 2011 och har utvecklat standards/ramverk riktade mot specifika branscher, totalt 77 stycken. Där GRI hade ett intressentperspektiv, utvecklade istället SASB som ett ramverk för investerare. Utöver syftet att göra ramverket branschspecifikt och därmed öka relevansen, gör SASB:s ramverk det möjligt att jämföra företag inom branscher. SASB har sin bas i USA och anses vara ett regelbaserat ramverk. Finansiell materialitet är ett nyckelbegrepp i SASB:s ramverk, dvs. fokus ligger på hållbarhetsfaktorer som är finansiellt materiella för företagets verksamhet.²⁷

The International Integrated Reporting Council (IIRC) är ett initiativ som presenterades 2010 och där ett flertal olika intressenter har gått samman för att utveckla ett ramverk för att skapa integration mellan den finansiella rapporteringen och hållbarhetsrapporteringen. IIRC har utvecklat ett ramverk som tar fasta på olika typer av kapital som används i företags värdeskapande processer. För IIRC är investerare den viktigaste intressenten, men ramverket syftar även till att ge information till alla intressenter med ett intresse i företagets möjligheter att skapa värde över tid.

Climate Disclosure Standards Board (CDSB) som grundades 2007 är en internationell sammanslutning av företag och NGO:s som erbjuder ett ramverk för att rapportera klimatrelaterad information och vänder sig till både investerare och företag. CDP och CDSB har ett nära samarbete där CDP:s information är grunden i CDSB:s ramverk för rapportering. CDSB bygger sitt ramverk på SASB och IASB. Enligt CDSB rapporterar 374 företag enligt ramverket medan CDP har över 8000 företag som svarar på sina årliga enkäter.²⁸

Rådet för Finansiell Stabilitet (Financial Stability Board, FSB) fick 2015 i uppdrag att ”*convene public and private sector participants to review how the financial sector can take account of climate related risks*”. FSB initierade därefter ett arbete för att utforma ett ramverk som tog hänsyn till klimatrisker i främst de finansiella företagens icke-finansiella rapportering. *Task force on Climate related Financial Disclosures (TCFD)* presenterade en första version av sin rekommendation 2017. TCFD-rekommendationen ska underlätta för aktörer på den finansiella marknaden att förstå såväl sina klimatrelaterade risker som möjligheter. TCFD har förts fram som en möjlig standard för att rapportera klimatrisker och har även fått stöd av IASB. De etablerade organisationerna som nämns ovan har i stort sett redan integrerat TCFD i sina ramverk. Idag har över 1600 företag globalt som redovisat enligt TCFD eller gett sitt stöd till rekommendationen.²⁹

TCFD presenterar 11 rekommendationer om områden för företagen att rapportera kring (”disclosures”) när det gäller styrning (governance), strategi, riskhantering (risk management) samt mått och mål. TCFD bygger på följande principer för det som ska rapporteras: relevant, specifikt, balanserat, konsistent över tid, ska underlätta jämförbarhet, verifierbart, objektivt och ”timely”, dvs. rapporteringen ska kunna tas fram löpande och effektivt.

²⁷ <https://www.sasb.org/global-use/>

²⁸ <https://www.cdsb.net/cdsb-framework/750/infographic-cdsb-framework-users#:~:text=The%20users%20of%20the%20CDSB,we%20have%20achieved%20so%20far.>

²⁹ <https://www.fsb.org/2020/10/2020-status-report-task-force-on-climate-related-financial-disclosures/>

Generellt kan man säga att TCFD till viss del står för ett nytt perspektiv i förhållande till hållbarhetsrapportering. Där exempelvis GRI, som står för den stora volymen av hållbarhetsrapporter pekar på vilken inverkan som företag har på klimatet, pekar istället TCFD åt andra hållet, dvs. på vilka risker som klimatet har för företagets värde och utveckling³⁰. Hållbarhet blir därmed en företagsspecifik risk som ska hanteras, mätas och följas upp inom ramen för företaget, men även utvärderas av intressenter som investerare. Genom TCFD kan de klimatrelaterade riskerna och angreppssättet göras tydliga och sättas i relation till den traditionella, finansiella redovisningen. Riskerna har eller kan ha inverkan på exempelvis hur tillgångar ska värderas givet vissa klimatrelaterade risker. Tillgångarna kan eller bör då omvärderas ("impaired"), dvs. kan bli föremål för nedskrivning. Skulder och avsättningar (genom IFRS 37) måste också hanteras aktivt givet en klimatrelaterad risk. Observera att även sedan tidigare ska företag enligt IFRS göra dessa riskbedömningar. En rapportering enligt TCFD sätter emellertid ytterligare ljus på klimatfrågan och de risker som denna för med sig för företag.

En intressant konsekvens av detta är att den interna verksamhetsstyrningen med stor sannolikhet också kommer att länkas till klimatrelaterade risker. Vidare, kommer i de fallen också mått och belöningsystem bli påverkade av införandet av TCFD. Det vill säga "governance"-frågor och hur dessa är utformad inom företag blir viktiga att utvärdera för investerare. Hållbarhetsrapporteringen kommer att påverka den finansiella redovisningen som i sin tur kommer att leda till förändringar i den interna verksamhetsstyrningen.

EU OCH HÅLLBARHETSRAPPORTERING

Hållbarhetsrapportering har historiskt sett varit en frivillig aktivitet. I Sverige införde regeringen 2007 ett krav på de statliga ägda företagen att tillhandahålla en hållbarhetsrapport (baserad på GRI:s riktlinjer), antingen som en separat rapport eller integrerad i årsredovisningen. På EU-nivå har en ökad aktivitet kunnat noteras. EU-direktivet från 2014 (EU 2014/95, NFRD) gör det tvingande för företag över en viss storlek att redovisa icke-finansiell information (Non-financial reporting) med bäring på hållbarhet. EU-direktivet gällde för företag med över 500 anställda. Sverige valde en mer ambitiös linje och sedan 2016 ska företag i Sverige som lever upp till två av de tre kriterierna, 350 miljoner i omsättning, 175 miljoner i balansomsättning och 250 anställda, enligt lag tillhandahålla en hållbarhetsrapport parallellt med de finansiella rapporterna. EU har reviderat direktivet två gånger, 2017 och 2019, och det pågår just nu en översyn. Enligt ÅRL kap. 6 ska svenska företag rapportera om sin miljöpåverkan, sociala förhållanden, personalfrågor, mänskliga rättigheter samt anti-korruption. Företag ska även redovisa hur dessa hanteras genom att redovisa:

- Risker som företaget ser framför sig
- Policyer och styrning för att hantera dessa
- Uppföljning av implementerade policyer och styrning
- Resultat och nyckeltal

EU:s revidering av 2014/95-direktivet, och som presenterades 2019 (Guidelines on reporting climate-related information) bygger i stort på TCFD-ramverket. En rad länder har infört TCFD-rekommendationen som krav i hållbarhetsrapporteringen, bland dessa finns Australien, Kanada och Japan. Även vissa EU-länder har infört obligatorisk rapportering enligt TCFD.

Ytterligare en viktig utveckling på EU-nivå står EU:s tekniska expertgrupp (TEG) för när de 2018 utarbetade ett klassificeringssystem, en taxonomi för vad som ska anses vara hållbara ekonomiska aktiviteter. EU:s taxonomi antogs i juli 2020 och kommer att rapporteras under 2021 för första gången. En pågående studie visar att aktiviteten att förbereda sig inför taxonomin är stor bland de undersökta företagen.

Hållbarhetsredovisningens utmaningar

Över tid har det vuxit fram en stor mängd ramverk för rapportering av hållbarhet. En grundläggande utmaning är därför avsaknad av standardiserade definitioner och ramverk vilket gör redovisningen svårt att jämföra och verifiera. För närvarande pågår arbete med att skapa harmonisering även för hållbarhetsrapportering för att på så vis underlätta och möjliggöra jämförbarhet och öppenhet.

Även om utvecklingen av hållbarhetsrapporteringen nått långt på kort tid så återstår en rad utmaningar. En av utmaningarna är att det över tid har uppstått en stor mängd hållbarhetsramverk. EFRAG har exempelvis rapporterat att det finns cirka 100 olika initiativ för hållbarhetsrapportering som tillsammans innehåller 5000 olika KPIs.³¹ Exempelvis rapporterar H&M i sin hållbarhetsrapport enligt GRI, TCFD, UN Global Impact och UN Guiding Principles Reporting Framework. Det är med andra ord inte ovanligt att en rad olika redovisningsramverk används vilket skapar information som är svår att överblicka och värdera. En grundläggande utmaning handlar därför om avsaknaden av standardiserade definitioner och harmoniserade ramverk.

Problem kring det stora antalet hållbarhetsramverk har också uppmärksammats av de aktörer som är verksamma på arenan för hållbarhetsrapportering. Sedan hösten 2019 har en rad olika initiativ presenterats som alla pekar på behovet av ökad harmonisering och standardisering. Till att börja med, för att bemöta kritiken kring fragmentisering av hållbarhetsrapporteringen gav Corporate Reporting Dialogue (CRD) och The Better Alignment Project, i september 2019, ut en rapport som behandlade vikten av att minska antalet hållbarhetsstandards för att underlätta och förenkla för företag att redovisa en trovärdig hållbarhetsredovisning. CRD-rapporten beskrev och analyserade likheter och skillnader mellan de stora hållbarhetsstandarderna, GRI, SASB, IR, CDP och CDSB. I september 2020 presenterade World Economic Forum i samarbete med de fyra stora revisionsföretagen, Deloitte, KPMG, EY och PwC en rapport som också betonar harmonisering och en gemensam standard kring fyra huvudområden, *governance, planet, people* och *prosperity*. Till dessa områden hör ett antal mått och indikatorer. Slutligen, i november 2020 meddelade sedan SASB och IIRC att de under 2021 planerar ett sammangående. Tillsammans kommer de två organisationerna att bilda The Value Reporting Foundation.

Finansmarknadens utmaningar med ett stort antal rapporteringsramverk för hållbarhet har även uppmärksammats av den internationella organisationen för värdepapperstillsyn, IOSCO. I oktober 2018 lanserades på Finansinspektionens initiativ ett nätverk inom Iosco, the Sustainable Finance Network (SFN), med syfte att underlätta spridning av information och erfarenheter kring hållbarhetsarbete på de finansiella marknaderna. Detta arbete utmynnade i en rapport som presenterades våren 2020 (Iosco, 2020) och som pekade på behovet av en harmonisering av hållbarhetsrapporteringen och specifikt i relation till klimatrisker.

31 EFRAG (2020).

Iosco-rapporten går igenom en rad olika initiativ som skett bland såväl myndigheter och marknadsövervakare internationellt som ramverk för att mäta och följa upp ESG-relaterade dimensioner. Rapporten pekar även på möjliga förbättringar inom området hållbarhetsmätning och rapportering. Till att börja med diskuteras hur det stora antalet hållbarhetsramverk skapar problem med bland annat jämförbarhet. Vidare tar rapporten upp problemen kring avsaknad av definitioner kring vad som kan räknas som hållbara ekonomiska aktiviteter. Även om det finns likheter mellan hållbarhetsramverken på principiell nivå så ökar skillnaderna på nivåer där mått ska rapporteras samt att indikatorer mellan ramverken skiljer sig åt. Dessutom skiljer sig ramverkens definitioner av ”materialitet” åt. Som en konsekvens kan detta leda till ”greenwashing” och att konsumenter köper finansiella produkter som inte i grunden är hållbara.

Några månader efter att Iosco-rapporten publicerats skrev de ledande leverantörerna av hållbarhetsramverk ett öppet brev till Iosco där de pekar på den roll som organisationen kan spela i genomförandet av en global standard för hållbarhetsrapportering. Aktörerna pekar på att hållbarhetsrapporteringen är på samma nivå idag som den finansiella rapporteringen var i början av 2000-talet. Gruppen föreslår en ”building blocks approach” – en struktur som öppnar för både den traditionella, snävare definitionen av materialitet (single/financial materiality) och en bredare definition, så kallad double materiality, som inbegriper både hur den omgivande miljön (klimatet) kan påverka företaget genom risker och möjligheter men även hur företag påverkar sin omgivning och miljö. Tanken är alltså att ge en valfrihet för användaren eller för de jurisdiktioner som ska tillämpa standarden.

I september 2020 presenterade IFRS Foundation en så kallad konsultation (”consultation paper”) som behandlar IFRS eventuella framtida roll som en global normgivare av hållbarhetsrapportering- och information (IFRS, 2020). I dokumentet slår man fast att hållbarhetsrapporteringens roll har ökat bland de intressenter som IFRS har interagerat med men även att det finns ett brådskande behov av att förbättra jämförbarheten och reliabiliteten av hållbarhetsrapporteringen. *”A set of comparable and consistent standards will allow business to build public trust through greater transparency of their sustainability initiatives, which will be helpful for investors and an even broader audience in a context in which society is demanding initiatives to combat climate change”*. I konsultationspapperet refererar man till ett antal olika intressenter, som investerare, företagssektorn, centralbanker och tillsynsmyndigheter, revisionsföretag och ”public policy makers”.

IFRS (2020) pekar också, liksom Iosco-rapporten gjorde, på det stora antal ramverk av hållbarhetsrapporter och den heterogenitet som detta skapar. Vidare pekade man på att det förekommer olika målgrupper för hållbarhetsrapporteringen, antingen investerare eller allmänhet och konsumenter. Dessutom finns det skillnader mellan länder och regioner. IFRS förslag är att skapa en Sustainability Standards Board (SBB) där IFRS ska fungera som bas. IFRS har alltså som ambition och syfte att, på motsvarande sätt som man är det för den finansiella rapporteringen, vara en global normgivare även för hållbarhetsrapportering. IFRS kommer att gå vidare med att skapa en organisation kring detta om förslaget får stöd från viktiga intressenter. Förslaget kan kommenteras fram

till 31 december 2020. Under hösten 2020 har det hållits ett antal öppna ”hearings” och möten där förslaget har diskuterats.

Om IFRS skapar en organisation för normgivning för hållbarhetsrapportering kommer, med stor sannolikhet, de existerande organisationerna som står bakom de nuvarande hållbarhetsramverken att få svårt att överleva. Tankar och idéer kommer att leva vidare men en global normgivare innebär de facto att företaget inte ska behöva rapportera sina hållbarhetsaktiviteter på mer än ett sätt.

MATERIALITET - SKILLNADER MELLAN TRADITIONELL REDOVISNING OCH HÅLLBARHETSREDOVISNING

Materialitet i traditionell mening skiljer sig åt mellan den traditionella finansiella redovisningen och hållbarhetsrapporteringen. Materialitet kan definieras som en fråga eller händelse som påverkar en beslutsfattare i någon riktning och som i så fall ska inkluderas i de finansiella rapporterna. Påverkar en händelse företagets lönsamhet, framtid och/eller möjlighet att utföra sin verksamhet är händelsen att betrakta som ”materiell”. I det här fallet är alltså perspektivet ett utifrån-in perspektiv på materialitet och även det perspektiv som den traditionella finansiella redovisningen representerar.³²

Hållbarhetsramverk har historiskt utgått ifrån ett perspektiv på materialitet som tar i beaktning de externa effekter, externaliteter, som ett företags verksamhet har på den externa miljön, och på individer och institutioner. Detta förhållningssätt innebär således ett inifrån-ut perspektiv.

Ett tredje perspektiv är så kallad ”dynamisk materialitet” eller ”dubbel materialitet” där såväl risker som påverkan på omgivning och miljö beaktas som materiella.³³ Även GRI som ursprungligen hade ett inifrån-ut perspektiv har anammat den dubbla materialitetssynen. Denna typ av materialitet kan emellertid även påverka investerarens syn på företaget, vilket gör att gränserna inte blir helt tydliga. Det dubbla materialitetsperspektivet är också explicit i EU:s Non-Financial Reporting Directive. Där pekar man på vikten att rapportera såväl finansiell materialitet (där klimatet påverkar företaget) som miljömässig och social materialitet där företagets inverkan på sin omgivning rapporteras. I direktivet pekar man på att även de miljömässiga och sociala avtrycken som företagen gör på sin omgivning kan leda till finansiell materialitet på företagsnivå.

EFRAG pekar på att 69 procent av de identifierade ramverken för hållbarhetsrapportering representerar en så kallad dubbel materialitet, medan 25 procent står för en finansiell materialitet. Övriga initiativ uppger ingen form av materialitetsperspektiv.

32 Materialitet och ”relevans” är därmed nära förknippade med varandra och som även skapar öppenhet (transparency) kring ett företags historia och potentiella framtid. Materialitet lyfts även fram som en avgörande komponent när det gäller att värdera miljömässiga risker och att i bästa fall kunna prissätta dessa. Materialitet blir i det fallet en fråga om att utifrån ett företags perspektiv internalisera miljömässiga aspekter och risker i företaget och dess ordinarie redovisning, snarare än att lyfta ut och beskriva de miljömässiga avtrycken.

33 WEF (2020)

Genom att införa kriterier för materialitet förbättras den ekonomiska informationen och därmed öppenheten och insynen i företagets redovisning om faktorer som påverkar värderingen av ett företags tillgångar. Utmaningen är att översätta icke-finansiell information, som har att göra med hållbarhetsproblematik och risker, till finansiella konsekvenser så att informationen kan fungera som underlag för beslut, för att utkräva ansvar och möjliggöra riskbedömningar. När materialitet får värderingsmässig påverkan är detta en stark signal för investerare.³⁴

IFRS (IAS 1) tar sin utgångspunkt i företaget och bygger således sina redovisningsregler på finansiell materialitet. Detta gör som nämnts tidigare även TCFD, som bygger på principen att effektiva marknader prissätter risker vilket påverkar värderingen av tillgångar och företag. För att marknader ska kunna prissätta en risk krävs information som fångar miljömässiga risker, är legitim och dessutom pålitlig ("reliabel").

SASB har också ett uttalat investerarperspektiv och har även finansiell materialitet som en bärande idé. SASB har i sitt ramverk utgått från att branscher har sina egna specifika utmaningar och problem när det gäller hållbarhet. Materialitet kommer i olika form för olika branscher. Vissa branscher är exempelvis beroende av en hållbar leverantörskedja, medan andra är beroende av andra resurser och tillgångar närmare företagets (eventuella) produktionsenhet. Utifrån dessa tankar har SASB skapat en materialitetskarta för 77 branscher. Utgångspunkten för SASB är att ett ramverk som inkorporerar den finansiella redovisningens syn på materialitet med all sannolikhet kommer att uppnå acceptans från aktörer inom och kring den finansiella sektorn.

IFRS och SBB kommer, åtminstone till en början, att fokusera på hållbarhetsinformation som är relevant främst för investerare och refererar bland annat till ramverk som TCFD och SASB som har ett uttalat investerarperspektiv. Man argumenterar för att ett mer uttalat intressentperspektiv kommer att fördröja processen och man i ett senare skede kan addera ytterligare perspektiv och information. Att enbart använda sig av finansiell materialitet är emellertid inte okontroversiellt.³⁵ Kritiker menar att problemen med att översätta miljömässig materialitet till finansiell materialitet inte låter sig göras så lätt.³⁶ En nyligen rapporterad studie pekar även på att investerare inte alltid kan bedöma materialitet på ett relevant sätt, vilket gör frågan ännu mer komplex.³⁷

34 En konsekvens är att den "tysta kunskapen" blir mindre värdefull och exklusiv om de miljömässiga riskerna låter sig beskrivas och översättas till finansiell materialitet. Den "tysta kunskapen" är en term som avser information om företag och organisationer, som tidigare varit exklusiv, ofta icke-finansiell information och som sedan översatts till finansiella konsekvenser. Med hjälp av dessa insikter har man kunnat svara på hur utvecklingen av ny produktionskapacitet inom vissa branscher kommer att påverka efterfrågan på vissa råvaror. Ett annat exempel är hur upptäckten av nya gruvfyndigheter på samma sätt kommer att påverka efterfrågan på råvaror och därmed priser och i förlängningen intäkter, kostnader och avkastningen på det kapital som har investerats i rörelsen.

35 Detta diskuteras även i EFRAG (2020).

36 Adams (2020).

37 Christensen et al (2020).

Utöver materialitet finns det även några grundläggande skillnader mellan den finansiella och den hållbarhetsorienterade redovisningen. Till att börja med skiljer sig ofta *redovisningsenheten* mellan finansiell och icke-finansiell redovisning. Finansiell redovisning har företaget som analysenhet, medan den icke-finansiella informationen ofta har ett vidare systemperspektiv. En andra skillnad är *tidsperspektivet*. Den finansiella redovisningen bygger på historisk information och är per definition tillbakablickande. Den icke-finansiella/hållbarhetsinformationen är ofta framåtblickande och där även tidsperspektiven skiljer sig åt beroende på användare.

Hållbarhetsinformation kan vidare vara av både kvantitativ som kvalitativ natur, där den kvalitativa informationen ger kontext och bakgrund till den kvantitativa. Denna information är inte alltid tydligt definierad, på samma sätt som den finansiella information som bygger på monetära värden. Det är emellertid möjligt att göra olika tolkningar även kring den finansiella rapporteringen och dessa tolkningar kan göra att utfallet och redovisningen skiljer sig åt på ett signifikant sätt. I avsnittet om finansiella konsekvenser diskuteras exempelvis bankers kreditförluster under våren 2020 och hur användningen av redovisningsregeln IFRS 9 skiljer sig åt, trots ett väl definierat regelramverk.

REVISION AV HÅLLBARHETSREDOVISNING

De många olika hållbarhetsramverken som används och de principer som ligger bakom dessa har inte enbart konsekvenser för hur företag ska framställa hållbarhetsrapporter, utan innebär även viktiga konsekvenser för revision av samma information. Är informationen inte möjlig att revidera minskar värdet av den. På samma sätt är det svårt att utkräva ansvar om information inte går att revidera. Informationen måste därför vara möjlig att jämföra och vara konsekvent över tid. Detta i sin tur kräver att mått är väl definierade för att undvika omklassificeringar där mått och nivåer byts ut (genom exempelvis nya definitioner) vilket leder till att innebörden av tidigare rapporter förändras och jämförbarhet försämras.^{38 39}

Sedan införandet av EU-direktivet ska cirka 1600 företag i Sverige upprätta hållbarhetsrapporter. Det finns emellertid inga lagkrav som säger att företagen ska låta sin hållbarhetsrapport revideras. En pågående studie visar att cirka 100 företag idag låter sig revideras. Av dessa är cirka hälften statliga företag.

Förmodligen har lagstiftaren valt att vänta med revideringskrav på grund av de problem som hör ihop med att redovisa icke-finansiell information. Osäkerheten är stor kring definitioner och det förekommer som nämnts tidigare ett stort antal rapporteringsramverk att välja bland vilket skapar svårigheter att tillhandahålla revision av god kvalitet. Informationen och revideringen kan därmed ge upphov till diskussioner om ansvar och legitimitet för de inblandade parterna.

Hållbarhetsinformation är fortfarande på en låg mognadsnivå. I spektrumet relevans/reliabilitet blir hållbarhetsrapporteringen givetvis relevant, men för att

38 Företag kan exempelvis ändra definitioner för hur man mäter CO₂-utsläpp vilket förändringar redovisningen. Det kan också röra sig om hur ofta man mäter eller förändringar i mätinstrumenten. Även sådant påverkar jämförbarheten negativt.

39 Pinnuck et al (2019).

vara användbar för beslut ("decision useful") krävs på ett principiellt plan även hög validitet (och definitioner som är accepterade) och reliabilitet, dvs. att det finns väldefinierade mått som går att lita på och som inte leder till ovan nämnda omklassificeringar.

Vidare, TCFD och de scenarioanalyser som ingår i ramverket ställer nya krav på revision. Traditionell revision går ut på att säkerställa och verifiera historiska transaktioner och aktiviteter mellan företaget och dess omvärld. Scenarioanalyser är framtidsinriktade..

Ytterligare en faktor och utmaning som tagits upp i en pågående studie är kunskapsnivån hos de revisorer som ska revidera icke-finansiell information som exempelvis rör miljörisker (CIMA, 2019). Att en revisor till att börja med ska ha kunskap om och förstå de klimatrelaterade riskerna och dessutom även kunna översätta dessa till potentiella finansiella konsekvenser är i sig något som kräver krav på bred kompetens hos revisorer. Det kan komma att krävas nya typer av kompetenser och samarbeten mellan olika professioner som dessutom kommer att vara kostsamma för de företag (och ägare) som ska revideras och granskas.

För de finansiella marknadernas trovärdighet är revision av hållbarhetsrapporter viktigt. Det signalvärde som skapas genom att information revideras och får en kvalitetsstämpel är betydelsefull för aktörer på den finansiella marknaden. När en global normgivare finns på plats och standardisering och definitioner av information har arbetats fram finns det alltså ett antal vinster med att hållbarhetsrapporter blir reviderade och att detta blir en obligatorisk aktivitet. Innan dess måste emellertid ett antal faktorer beaktas, som har att göra med standardiseringen av hållbarhetsrapporteringen. Det finns även behov att rätta ut frågetecken kring beteendemässiga faktorer hos företagen och deras vilja att rapportera risker som i sin tur kan påverka deras finansiella resultat. Även frågan om vilken kompetens som kommer att krävas av revisorer som ska revidera miljö- och klimatrelaterade risker kan behöva utredas.

Klimatrisker och finansiella konsekvenser

En hållbarhetsrapport som på ett rättvisande sätt beskriver ett företags aktiviteter kan fungera som underlag för beslutsfattande, för riskidentifiering och för utkrävande av ansvar. Företag ska redovisa de klimatrelaterade risker som materiellt kan påverka företagens finansiella resultat och status.

Ett företags strategiska beslut leder alltid till olika finansiella konsekvenser som avspeglar sig i företagets *resultat- och balansräkning samt i företagets kassaflödesanalys*. Fram till idag har de strategiska besluten inte omfattat exponeringar i förhållande till klimatrisker eller hållbarhetsdimensioner mer än indirekt. En förändring sker nu. Ett företag som redovisar och använder TCFD (eller liknande ramverk) ska redovisa de klimatrelaterade risker som materiellt kan påverka företagens finansiella resultat och status. Materialitet föreligger om dessa risker kan tänkas påverka en investerares vilja att investera i företaget om risken fanns tydligt redovisad i företagets integrerade rapport (i de fall detta ramverk används). Händer detta kommer beslutsfattande inte enbart basera sig på finansiell information, utan även (i det här fallet) att klimatrelaterade risker vägs in i beslut.

Investerare har alltid tagit hänsyn till faktorer utanför den finansiella redovisningen eller faktorer som kan påverka denna, vid beslut. I och med att ramverk och rekommendationer som TCFD implementeras blir detta en del av den formella rapporteringen och därmed ett officiellt beslutsunderlag som ansvar kan fästas vid.

Viktigt att understryka är att TCFD inte är ett ramverk för hållbarhetsrapportering. Analysen efter att TCFD har använts ska mynna ut i finansiella konsekvenser, negativa eller positiva, som ska presenteras för investerare i monetära termer.

Hur ser relationen ut mellan hållbarhetsrapportering och ett företags finansiella rapporter och hur ska ett företag regelmässigt hantera denna relation konkret? Alla delar i ett företags finansiella rapporter kan komma att påverkas. Dvs, *intäkter, kostnader, tillgångar samt skulder och eget kapital*. Vad gäller kassaflödesanalysen kan även denna givetvis påverkas om in- och utbetalningar till företaget kan komma att påverkas av klimatrelaterade risker.

Till att börja med kan ett företags intäkter påverkas av händelser i den direkta eller indirekta miljön. IFRS regelverk pekar på att ett företag ska rapportera om betydande konsekvenser på de finansiella rapporterna kan uppstå via IAS 1 om informationen kan vara relevant för investerare.⁴⁰⁴¹ Även om alltså företag redan dag förväntas göra detta blir detta genom TCFD ytterligare förstärkt. Genom nya regleringar miljömässigt eller via preferenser på marknaden kan ett företags intäkter påverkas negativt men även positivt. Klimatrisker kan även påverka ett företags möjligheter att bedriva verksamhet på samma sätt som tidigare. TCFD-ramverket pekar på hur olika branscher (som exempelvis företag verksamma inom energi- och transportsektorn utöver de finansiella företagen)

40 IFRS (2019).

41 AASB & AUASB (2019).

kan påverkas och därmed även företagens möjligheter att skapa intäkter. Om ett företags möjligheter att bedriva verksamhet och skapa intäkter påverkas kommer även värdet på företagets tillgångar (som krävs för att bedriva verksamheten) att påverkas negativt. Intäkterna kan givetvis också påverkas positivt om företaget kan adressera ett problem för en marknad, genom en produkt eller tjänst, som uppstår på grund av klimatförändringar.

Ett företag ska, genomföra nedskrivningar av sina tillgångar om förekomsten av framtida kassaflöden, som är kopplad till tillgången, riskerar att påverkas negativt. Genom att ta hänsyn till materialitet och klimatrisker så kan ett företags tillgångar alltså påverkas negativt värderingsmässigt. I de här fallen blir redovisningsmässiga regler direkt relevanta. Ett företag ska enligt IAS 36 årligen göra en prövning för att avgöra värdet av sina tillgångar (IAS 16 berör ett företags fysiska tillgångar). Kopplingen till TCFD, och de klimatrelaterade risker som ska lyftas fram, blir tydliga om de scenarier som ska göras tar hänsyn till finansiella konsekvenser på ett företags resultat, balansräkningar och kassaflödesanalys. Ytterligare en redovisningskonsekvens i förhållande till tillgångar och klimatrisker är att livslängden för tillgångar förändras/minskar och att tillämpningen av verkligt värde (IFRS 13) ökar för tillgångar på grund av klimatrelaterade risker.

I en nordisk kontext pekar exempelvis ett antal skogsbolag på att klimatförändringar kan leda till högre temperaturer, som i sin tur kan leda till insektsangrepp, men även till att vissa träsorter kan få svårt att överleva på sikt. Detta kommer att ha en direkt inverkan på värdet på de fysiska skogstillgångarna. StoraEnso hanterar detta genom att sprida sina skogsinnehav geografiskt samt genom att investera i skogsvård.⁴²

Ett exempel som illustrerar hur klimatrisker kan ha inverkan på finansiella företags finansiella tillgångar är hur banker redovisar sina kreditförluster. Idag sker detta genom att banker rapporterar enligt IFRS 9, en redovisningsstandard som infördes efter finanskrisen 2009. Att spegla de kreditrisker som kan uppstå för en bank är av stor vikt. Dessa kan vara relaterade till rent kommersiella risker för låntagaren men de kan även kopplas till klimatrisker. Det vill säga, vilka förväntade kreditförluster kan en bank förvänta sig på grund av framtida klimatförändringar? Detta beror i sin tur på vilka kreditengagemang som en bank har i olika länder och i vilka branscher som kan komma att påverkas negativt av en framtida klimatförändring. Exempelvis, vissa kuststäder riskerar att inom 25-30 år ligga under vatten. Hur ska investeringar i nya och redan etablerade fastigheter i dessa områden prissättas ur ett riskperspektiv? För kreditinstituten handlar det i sådana fall om att utveckla modeller för att prissätta de klimatrelaterade riskerna på samma sätt som andra risker idag prissätts (samma sak gäller givetvis för försäkringsbolag). Dock är IFRS 9 inte oproblematiske. En tidigare studie⁴³ har visat att implementeringen av IFRS 9 skiljer sig åt mellan banker och att jämförelsen, precis som med mängden hållbarhetsrapportering, blir lidande. IFRS 9 som exempel är därför intressant också i ljuset av diskussionen av ett behov av en hållbarhetsstandard eftersom den är framtidsorienterad och på så vis har beröringspunkter med TCFD. I den nämnda studien

42 Dagens Industri 4 november 2020.

43 Hellman (2020).

framgår det tydligt att tolkning och implementeringen skiljer sig åt i svenska banker.

En besläktad fråga rör avsättningar och klimatrisker som påverkar både kostnader och skulder. Avsättningar hanteras via IAS 37. Vid förväntade kundförluster eller vid kostnader som exempelvis kan komma att uppstå genom klimatförändringar ska företag göra avsättningar på balansräkningens skuldsida och ta upp dessa som en kostnad i resultaträkningen. Företagens kassaflöde påverkas emellertid inte av avsättningar förrän den är realiserad.⁴⁴

I linje med diskussionen ovan och TCFD är avsättningarna beroende av hur företaget blir utsatt för klimatrisker. Kommer ett företag genom sina scenarioanalyser fram till att intäkter och/eller kostnader kommer att påverkas ska företaget göra en avsättning. Detta leder till ökade kostnader och högre skulder. Allt annat lika kommer också resultatet att bli lägre. På detta sätt synliggörs de kostnader som är relaterade till verksamheten och till företagets miljöpåverkan. Genom att resultat- och balansräkningen mekaniskt är sammanbunden påverkar ett negativt (positivt) resultat det egna kapitalet negativt (positivt).

TCFD-rekommendationen har ett antal utmaningar inbyggda i sin utformning. En sådan utmaning är relaterad till hur scenarier ska genomföras och beskrivas. Om TCFD syftar till att skapa jämförbarhet bör det finnas standarder för hur scenarioanalyser ska genomföras för att öka relevans och verifierbarhet. Scenarier är per definition framåtblickande och bygger på antaganden om en osäker framtid men det finns som nämnts ovan andra tillfällen när företag måste göra uppskattningar kring resursers framtida värden. Att göra dessa uppskattningar och dess framtida konsekvenser tydliga och transparenta blir en utmaning för de revisorer som ska granska och verifiera dessa rapporter.

Det är heller inte självklart att företag frivilligt kommer att exponera sin utsatthet för miljömässiga risker för allmänheten och investerare. Mycket information kommer att anses vara känslig ur ett konkurrensperspektiv och man kan komma att hålla inne med det som i grunden är materiell information för investerare. I förhandlingar med motparter kan det också finnas incitament att inte visa sig sårbar genom att peka på risker som få andra aktörer har identifierat. Här kommer frågor om företagsstyrning ("governance") in och påverkar möjligheten att styra efter miljö- och klimatrisker. Det vill säga, hur belöningssystem är utformade och hur de klimatrelaterade riskerna rapporteras i det interna kontrollsystemet. Detta resonemang stämmer också överens med hur svenska företag rapporterar enligt TCFD-rekommendationerna.

Hur rapporterar då svenska företag klimatrisker och hur ser användningen av TCFD ut? En undersökning av Aktuell Hållbarhet under hösten 2020 visade att företag tenderar att rapportera positiva miljöavtryck snarare än risker som är förknippade med klimatförändringar. Överlag, är rapporteringen svagare, enligt rapporten, när det handlar om detaljer. Dock uppger hälften av företagen i studien (134 företag) att de gör en klimatanalys och så många som 30 procent använder TCFD-ramverket för detta. Den finansiella kopplingen till klimatrisker är det emellertid få företag som gör i dagsläget. PwC gick i sin årliga rapport

⁴⁴ En avsättning är en förpliktelse med osäkerheter både vad gäller tidpunkt, men även vad gäller belopp som kan komma att utbetalas, till skillnad från en skuld där såväl tidpunkt som belopp är avtalad.

igenom 125 årsredovisningar från 2019 som visar att användningen av TCFD ökar men att den finansiella kopplingen som görs i årsredovisningarna är begränsad, 4 procent av företagen gör någon slags monetär analys av de klimatrisker som man står inför.⁴⁵ Denna bild bekräftas även i den statusrapport som TCFD gav ut i oktober 2020. Där pekar man på att rapporteringen av de finansiella konsekvenserna fortfarande är på en låg nivå.⁴⁶

Finns det några nackdelar med att rapportera klimatrelaterade risker? För de enskilda företagen, såväl finansiella som icke-finansiella företagen överväger förmodligen fördelarna med att rapportera sina klimatrelaterade risker. För de finansiella företagen tillkommer information som gör att det går att bättre värdera de icke-finansiella företagens insatser och därmed risker. Signalvärdet är vidare åtminstone inledningsvis viktigt för de icke-finansiella företagen. Öppenhet och trovärdighet (exempelvis kring att hantera omställningsrisker) kommer att värderas positivt av de finansiella marknadsaktörerna.

En direkt konsekvens av att företag inte, åtminstone utåt, adresserar de klimatrisker som man står inför, kan få ägare och investerare att reagera negativt. BlackRock, en av världens största kapitalförvaltare, valde exempelvis att inte stödja omval av Carl-Henric Svanberg som ordförande i AB Volvo vid företagets bolagsstämma i juni 2020 eftersom han som ordförande är ytterst ansvarig för rapporteringen gällande företagets klimatrisker.⁴⁷ BlackRock ansåg att AB Volvos rapportering kring klimatrisker var bristfällig och krävde att företaget skulle börja rapportera enligt SASB och TCFD-ramverken, något som man också initierade efter kravet.⁴⁸

45 PwC (2020).

46 TCFD (2020). Status report, October 2020.

47 Carl-Henric Svanberg omvaldes till ordförande i AB Volvo

48 BlackRock Voting Bulletin: AB Volvo

Slutsatser och avslutande reflektioner

Området hållbarhetsredovisning och rapportering de senaste åren utvecklas i snabb takt. Bara sedan 2019 har en rad olika initiativ och rekommendationer presenterats mot en ökad harmonisering och standardisering på hållbarhetsområdet. Utifrån den diskussion som har förts om redovisning och finansiell rapportering generellt och om de utmaningar som hållbarhetsrapporteringen möter, så går det att dra några slutsatser som också kan ses som praktiska implikationer.

I det inledande avsnittet konstaterades att redovisningen i grunden har tre roller, för beslutsfattande, för ansvarsutkrävande men även för riskidentifiering. Hållbarhetsrapportering har betydelse för redovisningens alla tre grundläggande dimensioner. Det går att se hur hållbarhetsrapporteringen har närmat sig alla dessa dimensioner. Tydligast framstår riskidentifieringen i den här rapporten.

Det finns även tecken på att den finansiella och icke-finansiella redovisningen och rapporteringen har börjat att närma sig varandra. Även om företag sedan tidigare ska ta hänsyn till hur olika risker påverkar de finansiella rapporterna via IFRS (och ÅRL) är intrycket att sambandet mellan den icke finansiella och den finansiella rapporteringen blir ännu mer tydligt när företag åläggs, eller frivilligt åtar sig, att redovisa enligt TCFD. Det är idag emellertid samma redovisningsregler som påverkas och som blir aktiverade när man tar hänsyn till klimatrisker som vid andra typer av risker. Och det finns en rad utmaningar kvar. Exempelvis är det få företag som redovisar sina klimatrisker i monetära termer.

En konsekvens av att företag börjar rapportera klimatrisker externt är att den interna verksamhetsstyrningen påverkas. Indirekt tas detta upp i TCFD:s ramverk kring strategier och styrning, men det kan även få mer långtgående konsekvenser för hur operationella mått, standards och belöningar och gränser för ansvar utformas. Gränserna mellan den externa- och den interna styrningen kommer också således att påverkas och möjligen bli mindre skarp.

Den stora floran av hållbarhetsramverk har från flera håll upplevts som problematisk eftersom det försvårar möjligheten att effektivt jämföra, värdera och verifiera den hållbarhetsinformation som företagen rapporterar. Revisionen av hållbarhetsinformation försvåras även av att det saknas definitioner och standards. Sedan hösten 2019 har emellertid en rad olika initiativ som driver utvecklingen mot en global hållbarhetsstandard och en harmonisering av hållbarhetsrapporteringen presenterats.

Att stödja en utveckling som pekar mot en global hållbarhetsstandard och som underlättar transparens och jämförbarhet ligger väl i linje med FI:s uppdrag. Det förutsätter emellertid ett aktivt arbete för att tillsammans med internationella partners säkerhetsställa att hållbarhetsramverket kommer att hålla hög kvalitet. IASB/IFRS besitter inte all nödvändig kompetens kring hållbarhetsrapportering idag och kommer att vara i behov kompetens från andra aktörer. Det finns även intressanta tankar och idéer hos de etablerade aktörerna som bör tas tillvara. Exempelvis SASB:s materialitetskarta, anpassad efter olika branscher,

som organisationen tagit fram i arbetsgrupper över tid. GRI:s långa erfarenheter kring normgivning på hållbarhetsområdet kommer med all sannolikhet också tas tillvara. GRI står även för ett annat materialitetsperspektiv än det som IFRS och SBB föreslår.

Ett principbaserat ramverk ställer större krav på såväl framställare (företagen) när hållbarhetsrapporten ska produceras och användare (investerare) när beslut ska fattas och jämförelser ska göras mellan bolag. Även en global rapporteringsstandard kan skapa heterogenitet på rapportstadiet. Exemplet kring hur de svenska bankerna hanterade kreditförluster genom IFRS 9 manar till viss eftertanke.

En avvägning finns även när det gäller materialitet. Vissa ramverk är enbart fokuserade på finansiell materialitet och har ett uttalat investerarperspektiv. IFRS konsultationspapper för fram att finansiell materialitet bör vara deras fokus, åtminstone till en början. Andra ramverk (bland annat GRI och EU:s NFRD) antar ett perspektiv med dubbel materialitet, där även företagens miljöavtryck rapporteras och där fokus är en vidare intressentgrupp. En konsekvens med det senare perspektivet är att omfattningen på hållbarhetsrapporterna växer. Om det anses vara av vikt att hålla ned komplexitet och kostnader för de företag som ska producera hållbarhetsrapporterna är ett fokus på finansiell materialitet att föredra. Men eftersom EU är tydlig kring att de står för en dynamisk materialitet är det inte en vild gissning att även IFRS och SBB med tiden kommer att definiera sin syn på materialitet så att den överensstämmer med EU:s. Och under en övergångsperiod kan det finnas fördelar med en ”building blocks approach” som ger en viss valfrihet i fråga om hur materialitet ska definieras, såsom standardsättarna har föreslagit.

En ytterligare slutsats är att det är viktigt framöver att stödja införandet av obligatorisk revision av de finansiella- och icke-finansiella företagens hållbarhetsrapporter. En obligatorisk revisionsplikt av hållbarhetsinformation innebär ett viktigt signalvärde. Vidare, revisionen kommer även att generera en dialog mellan företag som tar fram information, användare och revisorer som tidigare inte har funnits. Detta kommer i sin tur att skapa möjligheter för bättre information.⁴⁹ Det är tack vare information av hög kvalitet (och här fyller hållbarhetsrapporteringen en viktig roll) som väl fungerande finansiella marknader kan erbjuda konsumenter och investerare möjligheten att fatta väl underbyggda finansiella beslut och därmed även skapa långsiktig stabilitet på systemnivå.

⁴⁹ Dialog mellan marknadsaktörer kan även skapas på andra sätt. En tillsynsmyndighet har ett antal verktyg för att skapa ett önskvärt beteende när det gäller rapportering. Ovan handlar det om att stödja och mobilisera aktörer att gå i en viss riktning. Andra verktyg är repressiva, varningar eller sanktioner. Om exempelvis de finansiella företagen på den svenska marknaden inte redovisar klimatrisker enligt TCFD (efter att en reglering införts) finns möjligheter att utfärda varningar eller sanktioner. Om marknadsaktörerna vill undvika dessa kommer detta förmodligen att leda till att samarbete mellan aktörer inleds och utökas. På så vis kan marknadsaktörerna komma överens om hur rekommendationer ska tolkas, implementeras och rapporteras och därigenom skapa en beteendeförändring.

Slutligen, fokus i den här rapporten har främst varit på de klimatrelaterade riskerna och relationen till den finansiella redovisningen. Andra hållbarhetsaspekter, så som social ojämlikhet, har alltså inte behandlats i föreliggande rapport. Även andra hållbarhetsfaktorer är emellertid, vid sidan av klimatrelaterade risker, något som direkt och indirekt kan påverka ett företags möjligheter att bedriva verksamhet och därmed även leda till finansiella konsekvenser. Marknaden kommer sannolikt att ha förväntningar på rapporteringsramverk även i dessa hänseenden, med mått och standards som kan fånga även dessa risker.

Referenser

AASB & AUASB (2019). Joint Bulletin on Climate Change.

Adams, C. A. (2020). Sustainability Reporting and Value Creation. *Social and Environmental Accountability Journal*, 1-7.

Barker, R., & Eccles, R. (2018). Should FASB and ISAB be responsible for setting Standards for Non-financial information. Oxford University, Green Paper.

BlackRock Voting Buletin: Volvo AB (2020)

Bowen, H. R., & Johnson, F. E. (1953). *Social responsibility of the businessman*. Harper.

Chandler Jr, A. D., & Daems, H. (1979). Administrative coordination, allocation and monitoring: A comparative analysis of the emergence of accounting and organization in the USA and Europe. *Accounting, Organizations and Society*, 4(1-2), 3-20.

Christensen, B. E., Eilifsen, A., Glover, S. M., & Messier Jr, W. F. (2020). The effect of audit materiality disclosures on investors' decision making. *Accounting, Organizations and Society*, 101168.

CIMA (2019). *Accounting for the climate horizon: A study of TCFD implementation*.

CRD (2019). *Driving Alignment in Climate related Reporting*.

CRD (2020) *Reporting of Sustainable Value Creation*. Open letter to IOSCO from CRD (Corporate Reporting Dialogue)

Demski, J. S., Fellingham, J. C., Ijiri, Y., & Sunder, S. (2002). Some thoughts on the intellectual foundations of accounting. *Accounting Horizons*, 16(2), 157-168.

Eccles, R. G., & Krzus, M. P. (2010). *One report: Integrated reporting for a sustainable strategy*. John Wiley & Sons.

Eccles, R. G., & Serafeim, G. (2013). A tale of two stories: Sustainability and the quarterly earnings call. *Journal of Applied Corporate Finance*, 25(3), 8-19.

EFRAG (2020). *European Lab PTF-NFRS Progress Report*, oktober 2020.

Elkington, J. (1993). Coming clean: The rise and rise of the corporate environment report. *Business Strategy and the Environment*, 2(2), 42-44.

EU (2014). *Europaparlamentets och rådets direktiv 2014/95/EU*.

EU (2019). *Riktlinjer för icke-finansiell rapportering*. Tillägg avseende rapportering av klimatrelaterad information 2019/C 209/01.

Henderson, R. (2020). *Reimagining capitalism in a world on fire*. Hachette. UK.

- Hendriksen, E. S. (1977). *Accounting theory*. McGraw-Hill/Irwin
- Hellman, N. (2020). Redovisning av kreditförluster i svenska banker, *Balans*, nr 2.
- Dagens industri (2020). *Hållbara Bolag. Undersökning genomförd av Dagens Industri och Lunds Universitet*. (<https://www.di.se/amnen/hallbara-bolag/>)
- IFRS (2020). *IFRS Consultation Paper on Sustainability Reporting*.
- Iosco (2020). *Sustainable Finance and the Role of Securities Regulators and IOSCO*. FR04/2020. April 2020.
- Kraus, K., & Strömsten, T. (2012). Going public: The role of accounting and shareholder value in making sense of an IPO. *Management Accounting Research*, 23(3), 186-201.
- Laux, C., & Leuz, C. (2010). Did fair-value accounting contribute to the financial crisis? *Journal of economic perspectives*, 24(1), 93-118.
- Marton, J., Pettersson, J. & Lundqvist, A. (2018). *IFRS i teori och praktik*. Sanoma Utbildning.
- Miller, P., & Power, M. (2013). Accounting, organizing, and economizing: Connecting accounting research and organization theory. *Academy of Management Annals*, 7(1), 557-605.
- O'Dwyer, B., & Unerman, J. (2020). Shifting the focus of sustainability accounting from impacts to risks and dependencies: researching the transformative potential of TCFD reporting. *Accounting, Auditing & Accountability Journal*.
- Paton, W. A., & Littleton, A. C. (1940) *An Introduction to Corporate Accounting Standards*. Chicago: American Accounting Association.
- Pinnuck, M., Ranasinghe, A., Soderstrom, N. S., & Zhou, J. (2019). Restatement of CSR Reports: Frequency, Magnitude, and Determinants. *Magnitude, and Determinants* (May 8, 2019).
- PwC (2020). *Så ska du arbeta med TCFD*, november 2020.
- Roberts, J., Sanderson, P., Barker, R., & Hendry, J. (2006). In the mirror of the market: The disciplinary effects of company/fund manager meetings. *Accounting, Organizations and Society*, 31(3), 277-294.
- Sombart, W. (1916). *Der moderne Kapitalismus. Historisch—systematische Gesamtdarstellung des gesamteuropäischen Wirtschaftslebens von seinen Anfängen bis zur Gegenwart*. Band 3.
- Stern, N. H., Peters, S., Bakhshi, V., Bowen, A., Cameron, C., Catovsky, S. & Garbett, S. L. (2006). *Stern Review: The economics of climate change* (Vol. 30, p. 2006). Cambridge: Cambridge University Press.
- TCFD (2017). *Recommendations of the Task Force on Climate-related Financial Disclosures*. Final report, June 2017.

TCFD (2020). Task Force on Climate-related Financial Disclosures. Status report, October, 2020.

Unerman, J., Bebbington, J., & O'dwyer, B. (2018). Corporate reporting and accounting for externalities. *Accounting and business research*, 48(5), 497-522.

Weber, M. (1978). *Economy and society: An outline of interpretive sociology* (Vol. 1). University of California Press.

WEF (2020) *Measuring Stakeholder Capitalism: Towards Common Metrics and Consistent Reporting of Sustainable Value Creation*.

Finansinspektionen
Box 7821, 103 97 Stockholm
Besöksadress Brunnsgatan 3
Telefon +46 8 408 980 00
Fax +48 8 24 13 35
finansinspektionen@fi.se

www.fi.se